

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

2745/00.01.01.00/2026

KHALL 31.03.2026 § 76

Valmistelija

Kunnanjohtaja Erno Heikkinen, 044 777 3344,
erno.heikkinen@suomussalmi.fi

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain (410/2015) muuttamisesta. Esityksessä selkiytettäisiin valtiovarainministeriön toimivaltaa ja roolia kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleisessä ohjauksessa ja seurannassa. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä muita muutoksia.

Valtiovarainministeriön tehtävistä säädetään kuntalain 10 §:ssä, jonka mukaan valtiovarainministeriö seuraa yleisesti kuntien toimintaa ja taloutta. Säännöksen voidaan tulkita jo nykyisin antavan ministeriölle toimivallan seurata kuntien varautumista osana kuntien toiminnan ja talouden yleistä seurantaa. Sen sijaan kuntalaissa tai muualla lainsäädännössä ei ole säännöstä, joka antaisi valtiovarainministeriölle selkeästi toimivallan yleisesti ohjata kuntien toiminnan ja talouden varautumista. Nykyinen kuntalaki ei myöskään edellytä, että konserniohjeessa tulisi olla määräykset kunnan tytäryhteisöjen varautumisesta.

Esityksellä parannettaisiin valtiovarainministeriön edellytyksiä ohjata yleisesti kuntien toiminnan ja talouden varautumista. Ohjauksella pyrittäisiin lisäämään kuntien varautumisen tasoa ja sen yhtenäisyyttä, ja siten parantamaan kuntien edellytyksiä selvittää tehtävistään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi esityksellä tehostettaisiin kuntien riskien hallintaa ja kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöiden varautumista, edistettäisiin taloudellisen vastuullisuuden tiedostamista ja raportointia osana toimintakertomusta sekä parannettaisiin kuntien talouden vertailukelpoisuutta.

Kuntalaissa on lisäksi havaittu tarve täsmentää vaikuttamistoimielinten oikeutta tehdä kuntalain mukaisia aloitteita. Nuorisovaltuuston aloiteoikeuden tarkentaminen edistäisi osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjauksen tavoitetta, jonka mukaan hallitus edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla. Vanhusneuvostoa koskevaa sääntelyä tulisi muuttaa myös siten, että vaikuttamistoimielimestä voitaisiin käyttää vanhusneuvoston sijasta sellaista nimitystä, joka kuvaisi paremmin sen edustamaa paikallista väestöryhmää. Esityksellä myös vahvistettaisiin kunnan vaikuttamistoimielinten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mahdollistettaisiin vanhusneuvoston nimeäminen nykyistä joustavammin.

Kunnanjohtajan esitys

Kunnanhallitus päättää todeta lausuntonaan seuraavaa:

”Suomussalmen kunta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta. Suomussalmen kunta pitää esityksen tavoitteita pääosin perusteltuina. Varautumisen vahvistaminen ja kuntakonsernin kokonaisuuden huomioiminen ovat nykyisessä turvallisuusympäristössä tarpeellisia.

Suomussalmen kunta suhtautuu varautumisen yleisen ohjauksen selkeyttämiseen lähtökohtaisesti myönteisesti, mutta korostaa, että ohjauksen tulee pysyä aidosti informaatio-ohjauksena. Ohjauksen ei tule muodostua tosiasialliseksi normiohjaukseksi, eikä se saa johtaa uusiin epäsuoriin velvoitteisiin tai hallinnollisen taakan kasvuun.

Eriytyisen tärkeää on, että ohjaus pysyy yleisellä tasolla eikä kohdistu yksittäisiin kuntiin.

Kuntien varautuminen perustuu käytännössä paikallisiin ja alueellisiin ratkaisuihin. Suomessa on rakennettu pitkän ajan kuluessa toimivia yhteistyömalleja, joiden arvo syntyy paikallistuntemuksesta ja toimivista verkostoista. Näitä malleja ei tule heikentää valtakunnallisella ohjauksella tai yhtenäistämiskaavilla. Yhdenmukaisuus ei saa muodostua itseisarvoksi tilanteessa, jossa paikalliset ratkaisut on todettu toimiviksi, kuten valmiusfoorumimalli Kainuussa.

Suomussalmen kunta pitää välttämättömänä, että valtiovarainministeriön ohjaus sovitetaan selkeästi yhteen muiden ministeriöiden ohjauksen kanssa. Päällekkäinen tai ristiriitainen ohjaus heikentää vaikuttavuutta ja lisää kuormitusta ilman todellista hyötyä.

Suomussalmen kunta pitää tytäryhteisöjen varautumisen vahvistamista konserniohjauksen kautta perusteltuna, mutta korostaa suhteellisuusperiaatetta. Velvoitteiden tulee perustua toiminnan kokoon ja kriittisyyteen, ja kunnille on jätettävä todellinen harkintavaltta konserniohjeen sisällöstä. Sääntelyn tulee olla yhteensopivaa muun lainsäädännön kanssa, eikä se saa johtaa tarpeettomiin kustannuksiin erityisesti pienissä yhtiöissä.

Vaikuttamistoimielimiä koskevat muutokset ovat Suomussalmen kunnan näkemyksen mukaan kannatettavia ja selkiyttävät nykytilaa. Samalla kunta korostaa, että kunnille tulee säilyä mahdollisuus määrittellä vaikuttamistoimielinten roolia ja aloiteoikeutta hallintosäännössä ilman lisäsääntelyn aiheuttamaa kuormitusta.

Kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevat muutokset ovat pääosin perusteltuja, mutta Suomussalmen kunta korostaa, ettei muutoksia tule soveltaa takautuvasti ilman selkeitä siirtymäsäännöksiä. Taloudelliset vaikutukset on arvioitava realistisesti, jotta muutokset voidaan toteuttaa hallitusti.

Jatkovalmistelussa tulee huomioida kuntien erilaisten resurssien vaikutus varautumiseen. Hallinnollinen kuormitus kohdistuu erityisesti pieniin kuntiin, joissa varautumisen henkilöstöresurssit ovat rajalliset.

Suomussalmen kunta puoltaa esityksen keskeisiä tavoitteita, mutta korostaa, että varautumista ei tule kehittää keskitetyn ohjauksen varaan. Vaikuttava varautuminen syntyy valtion ja kuntien yhteistyöstä, jossa valtakunnallinen tilannekuva tukee paikallista toimintakykyä, ei korvaa sitä.”

Päätös

Esitys hyväksyttiin.

**Toimeksi
Tiedoksi**

Kunnanjohtaja
